

Válasz Szócs Gézának

a *Nobelesdi* című írásom ürügyén írt levelére¹

Kedves Géza, profi vagy. Igazi profi. Nagy szakértelemmel összeállított leveledet iskolapéldaként lehetne használni a tendenciózus írásművészet titkainak oktatásában. Szakértelmedet bizonyítja az is, hogy egy olyan írás kapcsán esel nekem, amelyik egyelőre csak a világhálón hozzáférhető a hazai olvasó számára. Az újság elektronikus változatában el is mondd, hogy ott találtál rá, de – gondolom, véletlenül – elfelejtetted közölni, hogy amennyiben valaki nem csak a te válaszírásodra kíváncsi, akkor az enyémet a *jobbik.net* című honlapon találhatja meg². Külön érdekesség, hogy a nyomtatott lap szövegéből az internet szó kimaradt, mintha a szóban forgó esszém valami titokzatos, talán meg sem nevezhető forrásból „került” volna a kezébe. Egyébként írásom címét unzensírt betű szerint átvetted, így a te Népszavában közölt, nyílt levélnek nevezett irományod az első olyan nyomtatott anyag a Kárpát-medencében, amelyik a *Nobelesdi* címet viseli. Gratulálok hozzá.

Valójában nem is Kertész Imre érdekel téged, mert ezt a kérdést röviden elintézed. Amit a műveivel kapcsolatban mondok, az számodra „megmosolyogtató”, ezért mindjárt bevallod: „nem is igen foglalkozol velük”. Azért észrevehetted volna, hogy amit mégis bírálva megemlítsz, és úgy állítsz be, mint az én véleményemet szerzőnk *Sorstalanság* című könyvéről, az a Magvető Kiadó több hajdani szerkesztőjének közös véleménye volt, én csak idézem, és természetesen egyetértek vele. De nyugodtan aggódj csak: előbb-utóbb azért megjelenik otthon is a *Nobelesdi* (mármint az enyém), és akkor az olvasónak (ha ugyan még nem vette a fáradságot, hogy átrágha magát az eredeti műveken) módja lesz egybevetni Kertésznek a saját szavaiból kitarulkozó világát azzal, amit te a „szakértő” gesztusával *ex cathedra* kinyilvánítasz.

Leveledből kikövetkeztethetően az én írásom második (nagyobbik) felét valószínűleg el sem olvastad, mert annak tartalmára még csak nem is utalsz. Megakadtál ugyanis az általad *a tabu megtörésének* nevezett eseménynél. Ez a leveled fő témája és mondanivalója, amiről ezenkívül szólsz, az csak elmeállapotom milyensége érzékeltetésének baljós színezetű háttéréül szolgál.

Ez a tabu, „amit két évtizeden át hallgatólagosan tiszteletben tartottunk”, az általad szóban és talán írásban is már emlegetett (Ara-Kovácsot is ideszámítva) hármunk „közti íratlan egyezés”, amit így fogalmaztál meg: „A tény, hogy mi hárman együtt vittük vásárra a bőrünket, s hogy egyazon börtönben rohasztottak volna el bennünket (...), hallgatólagos szövetségessé kovácsolt bennünket. E fegyverbarátság okán soha, de soha nem fordulunk egymás ellen – bármi történjék is, bármerre vezessenek is utaink.”

Sajnos ki kell jelentenem, hogy ilyen egyezés közöttünk csak a te szavaidban létezett. (Lehet, hogy Ara-Kováccsal beszéltek ilyesmit, de én erről nem tudok.) Vagyis én e szent fogadalomról csak a kijelentéseidből értesültem. Azt is le kell szögezmem, hogy én a tabukat, ezeket a mesterséges képződményeket nem szívlelhetem. Azt, hogy az ember mit tegyen vagy ne tegyen (illetve adott esetben mit *nem tehet*), azt a belső ítélőszéke kell meghatározza, amit röviden lelkiismeretnek szoktak nevezni. Ezért biztos, hogy az általad vázolt egyezséget – ha jelenlétemben felvetődött volna a gondolata – én kapásból elutasítom, mert számomra

---

¹ Szócs Géza nyílt levele 2003. február 13-án jelent meg – ugyancsak *Nobelesdi* címen – a Népszavában. A válaszom közlését Petri Lukács Ádám, a Népszava publicisztikai rovatának a vezetője visszautasította, végül a Magyar Nemzet Online *Cenzúra a Népszavánál?* címen, Modor Ádám bevezetőjével március 3-án feltette a honlapjára. Lásd: <http://www2.mno.hu/index.mno?cikk=131444&rvt=68> Szócs Géza levele ma csak lapkollektciókban található meg, a Népszava honlapján már nem hozzáférhető. (T. K. A. – 2007)

² A *Nobelesdi* csak a Szócs Gézával való levélváltásunk után jelent meg a Havi Magyar Fórumban, vagyis egy olyan lapban, ahol a Kárpát-medencei olvasó hozzáférhetett. Az írás a *jobbik.net* honlapján ma már nem található. (T. K. A. – 2007)

elképzелhetetlen egy erkölcsi alapot nélkülözö fegyverbarátság. Hiszen mi az, hogy „soha, de soha” – „bármí történnék is”?! Milyen alapon várnád el, hogy cselekedeteitektől, magatartásotoktól függetlenül eleget tegyek egy ilyen fogadalomnak? Miért kellene életfogytiglani szövetséget tartsak veletek akkor is, ha éppen tisztességtelen terepre „vezetnek utaitok”?

Régebben eltöprengtem azon, hogy tulajdonképpen mitől tartsz, miért kellene én ellened forduljak? Ara-Kováccsal más a helyzet, ő már jóval hamarabb szint vallott, de nem is igényelte, hogy ilyen fogadalmakat tegyek. Aztán lassan, részletekben választ találtam erre a kérdésre, és ebben a legtöbbit a mostani „nyílt leveled” segített.

Az Ellenpontok idején az együttműködésünk kétségtelenül barátságos légkörben, általában jó hangulatban zajlott veletek. De barátok nem voltunk. Veled nem is lehettem volna, mert lényegében alig ismertelek, az a periódus pedig, amikor azt hittem, Ara-Kováccsal baráti viszonyban vagyok, az az Ellenpontok-akció elejére már régen lezáródott.

Most úgy teszel, mintha a „tilalmat” először sértettem volna meg. Pedig *tabutördeléseimnek* benned hosszú története van, amely végül a te mostani nyílt leveledhez vezetett. Lehet, hogy már *Az Ellenpontok rövid története* című írásom megjelenésével kezdődött, amit a nagyváradi Kelet-Nyugat közölt sorozatban 1991 elején (s amit később Bárdi Nándor, a kötet főszerkesztője a szamizdatunk anyagának kiadásakor előszónak választott; lásd ELLENPONTOK, Pro-Print Kiadó, Csíkszereda, 2000). Nekem nem szóltál, de úgy mondták, hogy a *rövid történet* nem volt rokonszenves számodra. Kíváncsi lennék, vajon mit kifogásoltál benne, *mi volt az, ami sértett*, hiszen csak tényeket mondtam el.

Két évvel később Nagyváradon találkozt tartottatok az Ellenpontok tizedik évfordulóján, amire én nem tudtam elmenni. A *Köztársaság* című, azóta megszűnt magyarországi lap közölte az ott elhangzottakat (1993/9. szám). Furcsállva láttam, hogy állításaitok egy része nem felel meg a valóságnak. Ara-Kovács inkább apróbb dolgokhoz költött hozzá, vagy vett el belőlük (ha összeollóznánk az idők folyamán lassan szaporodó nyilatkozatait, valószínűleg számos egymásnak ellentmondó ellenpontoktörténet-kezdeményt tudnánk az anyagból kirakni), te viszont a feleségem és az én szerepemmel kapcsolatos igaztalanságokat mondtál. Nem hagyhattam szó nélkül. Ágoston Vilmos, a lap főszerkesztője mindkettőtököt megkeresett az én hozzászólásommal (megjelent az 1993/19. számban), de egyikőtöknek sem volt semmi megjegyezni valója vele kapcsolatban. Számodra az eset az általad emlegetett fegyverbarátság válságát jelenthette, hiszen mit *okvetetlenkedem* én a hamis állításaitok miatt.

Teltek az évek, és végeredményben nem történt semmi szamizdatunk mitológiájában. Ara-Kovács továbbra is díszítette a történetét – főleg liberális személyekkel. Továbbra is Szöcs Géza-féle Ellenpontokról beszéltek, noha Ara-Kovács Attila volt a kezdeményezője és a főszerkesztője, Szöcs Géza-féle Memorandumot mondtak, noha ennek én voltam az ötletgazdája és a szerzője. Pedig kezdettől fogva (tehát már Erdélyben is) a kettőtök kezében futottak össze az információ terjesztésének a szálai.

A feleségemmel 1996 őszén írtuk meg válaszainkat a Tófalvi Zoltán kérdéseire. Az így kikerekedett interjú végül az *Északi változatok* című kötetbe került, amely 2000-ben jelent meg a marosvásárhelyi Mentor Kiadónál. Ebben felvetettük a feleségem Ellenpontok-beli szerepének céltudatos elhallgatását (aminek indoklásához Ara-Kovács egész ideológiát gyártott), én pedig elmondtam, hogy 1989-ben, amikor bevándorlókként Kanadába érkeztünk, a montreali magyarok csodálkoztak ellenpontos voltunk szóbajöttekor. Meghívottként (külön-külön) Ara-Kovács Attila is és te is jártatok náluk, de soha nem hallották tőletek, hogy más is részt vett volna a folyóirat szerkesztésében. Édesapád, Szöcs István, amikor az interjút még a könyv megjelenése előtt a *Látó* közölte, egy jegyzetében kissé megütöközött ellenpontos (fegyver)társaink velünk szembeni viselkedésén.

Mindez, amit eddig elmondtam, s amit még elmondok erről a kérdésről, egyáltalán nem tartozik az ártatlan nézeteltérések kategóriájába. Amikor én újra és újra rátok kellett szóljak,

hogy azt mondjátok, ami és ahogyan volt, ez bizony nem *nézeteink* eltérő voltát mutatja, azt pedig különösen nem, mintha „másként emlékeznék”, hanem erkölcsi silányságotok bizonyítéka. És kétségtelennek tartom, hogy minden olyan alkalom, amikor felszólaltam a hamis állítások és beállítások ellen, előtted csak a bűnlajstromomat szaporította.

Gondolom, azt sem bocsátod meg nekem soha, hogy miattam kissé át kellett írnod az ELLENPONTOK kötethez készült utószavadat, mert az első változat felhasználásához – főleg önmitizálásod miatt – én, a könyv anyagának sajtó alá rendezője, nem járultam volna hozzá. Ennek ellenére még mindig maradt benne elég töltet ahhoz, hogy 2000 novemberében, azon a kolozsvári találkozón, a főleg egyetemistákból álló közönség előtt, szinte egy egész estén át vitázzunk róla. A rendezvényre betévedt egyik helyi lap szerkesztője másnap úgy fogalmazott, hogy mi ketten „*másként emlékeztünk*”. Pedig szó sem volt közös emlékeink felidézéséről, hiszen a beszélgetés során a te utószóbeli hamis állításaid nem az én emlékezetemmel, hanem dokumentumokkal: az Ellenpontok szövegével, a magad és mások nyilatkozataival konfrontálódtak. Minden bizonnyal én is hibás vagyok: szégyelltem kimondani, hogy itt tudatos ferdítésekről van szó, inkább abban hittem, hogy az idézetek ütköztetéséből ez mindenki számára világossá válik. Akkor még nem tudtam, hogy ez a szégyenlősség a veled való szolidaritás utolsó morzsájának bizonyul.

Valahányszor eddig téged ért részemről „támadás”, mindig okosan hallgattál, de most, hogy kimaradtál, hirtelen tűrhetetlennek találod, hogy Kertész Imre kapcsán Ara-Kovács karrierizmusáról is elmondom az igazat, és nagy hirtelen kivont karddal és kifent nyelvvel, a pártatlanság és a baráti szolidaritás lovagjának mezében, a védelmére rohansz. Lehet, hogy akad olyan, akit ezzel meg is tudsz tévesztetni. Mindenesetre Ara-Kovácsnak a magyarországi demokratikus ellenzék soraiba való készülődéséről részleteket is tudnék mesélni, de ezt a te kedvedért meg nem teszem. Majd ha ő kér meg rá. Vagy esetleg egy ilyen nyílt levelekből álló közös távrendezvényen, aminek a mottója – Lászlóffy Aladárt parafrázálva – például ez lehetne: *Hányan rohadtunk el hús és harminc között*.

Ha megpróbálok elvszerűséget keresni a magatartásod mögött, akkor kétségtelen, hogy az említett tabuhoz találunk vissza, amely tiltja, hogy a nemzetével szembefordult Ara-Kovács Attilát valami rossz szó érhesse. Magyarazzam meg, hogy ez a szembefordulás mit jelent? Megmagyarázom. Nem ismerem a véleményedet a státustörvényről, de akármi lenne is, tény, hogy Trianon óta ez az egyedüli olyan stratégiai elképzelés, amelynek a határok módosítása nélkül van némi esélye az országhatárokon kívülre zárt magyar lakosság elfogyásának a *lassítására*. (Mert megakadályozni valószínűleg csak a valóban igazságos határok tudnák. Máig sem értem, miért viszonyultál ez utóbbi gondolathoz olyan megvetően az Ellenpontokban megjelent *Erdélyt vissza, mindent vissza?* című egyetlen önálló írásodban, amikor „a határoknak primitív hitű és reményű tologatásáról” szóltál.) Az SZDSZ szerint erre a törvényre nincs szükség, a dolgot rá kell bízni a szomszédos országok többségi népére. Vagyis minél hamarabb elfogynak a magyar külpolitika és gazdaság számára amúgy is csak terhet jelentő kisebbségben élő magyarok, annál hamarabb lehet majd mind jobb kapcsolatot kialakítani a szomszédjainkkal. A nemzeti mivolthoz való ragaszkodás amúgy is csak régi idők atavisztikus törzsi maradványa.

Ara-Kovács Attila ezt a politikát szolgálja. Pedig valamikor így írt az Ellenpontokban:

– „Magyarország 1918-as feldarabolása, az azóta többször is megerősített helyzet és a területeken kialakuló új élet talán minden szempontból, de a kisebbségi magyarság szempontjából mindenképpen abnormális és tarthatatlan.”

– A hibás többek között „a félrevezetett nép, amely azt hitte, hogy élethosszan meg lehet élni igazságtalan diktátumok jogtalan haszonélvezetéből.”

– „A helyzet ma ott tart, hogy a mai román kormányzat akként él vissza a népességsere lehetőségeivel, ahogy épp nem szégyell. A magyarországi kormányzat nem akar, az itteni

magyarság elnyomott vagy gerincetört vezetői pedig nem tudnak ez ellen semmit sem tenni. S így tehetetlenül nézzük mind egész városok, megyerészek nyomtalan felszívódását...”

– „Az Erdély-probléma: egyetemes magyar probléma. Egyetemes magyar érdekekről van (...) szó.”

Ez bizony nem SZDSZ-szövegelés. Aki így elfelejti, hogy (átvitt értelemben) honnan jött, az saját maga ássa alá a hitelét, nem pedig az, aki ezt észreveszi.

Felteszed a költői kérdést, hogy vajon mi köze van az általam említett személyeknek Kertész Imréhez. Egy darabig a rovásomra rágódsz rajta, majd hirtelen „rájössz” a válaszra. Természetesen eltorzítva. Mintha szerintem „az érvényesülés igénye” lenne közös, nem pedig az az út, amelyen az érvényesülésüket keresik. Mert arról szól a példa, hogy mindnyájan kiárusítják magukat. Ara-Kovács a meggyőződéseit adta el (azért olyan sok nem volt neki). Van, aki a tehetségét bocsátja áruba. Kertész Imre a kitartását fektette be, miután rájött (vagy jóakarói felvilágosították), mi az a téma, amivel sikert lehet aratni. Ugyanazt a jelenséget illusztrálja mindahány. Te is látod ezt, de ha bevallanád, mivel tudnál engem támadni tovább?

Úgy állítod be, mintha Kertész gondolatai egész életében csak Auschwitz körül forogtak volna. Neki erről egészen más a véleménye. 1997-ben a *Lipcsei könyvdíj Az európai népek közötti megértésért* átvétele alkalmából elmondta, hogy mindaz, amit az 1948-as kommunista hatalomátvételtől kezdve az ‘56-os forradalom leverését követő időkig Magyarországon megélt, idézzük: „jelenvalóvá varázsolta bennem azt a múltat, amit az emberi természet kegyelméből és a lét józan parancsszavára már-már elfelejtettem”. Lágerélményeinek megírásával 1960-ban kezdett foglalkozni, és tizenhárom esztendő alatt lett készen a könyv. Az viszont tény, hogy naplói és más könyvei tanúsága szerint azóta Auschwitz központi, majdhogynem egyedüli kérdéssé vált számára.

Szerinted nem elég, ha az emberek ismerik és átérzik a holokauszt tragikumát. Azt vallod, hogy a kérdés ez: „végbement-e a nemzet részéről az a lelkiismeretvizsgálat, amelynek katartikus, feloldozó hatásaként kijelenthetjük, hogy »mindenki« – az egész nemzet – »ismeri és átéli«” ezt a tragikumot. Tulajdonképpen átvetted Kertésznek Magyarországgal szembeni elvárásait. Ami lényegében azt jelenti, hogy kollektíven kell megvizsgálnunk lelkiismeretünket, és amikor beláttuk, milyen súlyosak közösségi bűneink, az együttes bűnbánat katartikus élménye felszabadító hatással lesz mindenkire. Ez nem lehet egy egyszeri művelet, mert az egyszer elkövetett bűn az egész nemzetre kiterjedve értelemszerűen nemzedékről nemzedékre öröklődik, tehát minden generációnak végig kell csinálnia a holokauszt terhétől való megtisztulás szertartását.

Mondd, Géza, te megalapozottnak és emberinek tartod a permanens kollektív bűnösség és büntudat követelményét nemzetünkkel szemben – bármilyen alapon is? Hiszen a mai emberek legnagyobb része akkor nem is élt még, a nemzet kortárs tagjainak is csak elenyésző kisebbsége viselt valóban felelősséget azért, ami történt. Neked nem elég az események ismeretén alapuló felháborodás és együttérzés, hanem egy soha véget nem érő büntudattal szeretnéd népünket megalázni? Jót akarsz, ugye: hogy a bűnbánat minden megisméltésénél átélhesse a megtisztulást. És még engem nevezel elmebajosnak.

A Kertész Imrére irányuló minden rokonszenved ellenére azért annyira nem blamálok magad, hogy egy szóval is kijelentsed: márpedig az írásai jók. Csupán ellene fordulsz azoknak, akik minőségi igényekkel megkérdőjelezzik a Nobel-díj megalapozottságát. Nem tudom, azon kívül, hogy ez jó ürügy volt az én megtámadásomra, fűződik-e valami más érdeked is hozzá? Mert nem egyszerűen az történt, hogy akkor támadtál, amikor ez egy tőled különböző személy (vagyis Ara-Kovács) védelmének tűnhet, hanem biztosra mentél: immár erős háttérrel képeznek számodra mindazok, akik az érdemtelen Nobel-díjat ünneplik. Ezzel az arakovácsok országába érkeztél, kedves Szócs Géza. Érezd magad otthon.

Mindnyájan tudjuk, hogy legalább kéttucatnyi ma élő, Kertésznél tehetségesebb író-költő van Magyarországon (a határokon túliakat most ne is említsük), akik valódi esztétikai

értékeket alkottak. Nevetséges döntésével a Svéd Tudományos Akadémia kiérdemelte, hogy amennyiben a legközelebbi száz esztendőben a díjat egyszer egy igazi magyar író (a főhangsúly nem a magyaron, hanem az igazin van!) kapná meg, a kitüntetett megvetően visszautasítsa azt.

Én – mint írtad – megzavartam a Kertész Nobel-díja fölötti örömet. Ez, ha jól megnézzük, lényegében afölötti örömet is jelent, hogy nem másvalaki kapta. Mondjuk valaki az érdemesebbek közül. Vajon sajnálnom kellene-e, hogy megzavartam ezt az örömet?

Az igazság az, hogy mindent mérlegre téve – különösen most, hogy ezzel a nyílt levéllel *hiteles lelki névjegykártyádat* nyújtottad át nekem –, csak sajnálhatom, hogy végül hagytam magam meggyőzni az Ellenpontok-akcióban való részvételre. Sokkal jobban megfizettem érte, sokkal többet veszítettem vele (nemcsak személy szerint én, hanem a családom is), mint amennyi haszonnal a magyarság számára végül is bírt. Persze ebben az esetben – többek között – nem jött volna létre a Memorandum meg a Programjavaslat, és az Ellenpontokat a Szabad Demokraták Szövetségének két jelenlegi oszlopos tagja, Ara-Kovács Attila és Keszthelyi András kellett volna teljesen eluralja, akiknek a csillaga éppen most ível fel igazán, amikor a párt két neves alapítója (Kis János és Hack Péter) jól megalapozott erkölcsi indokokkal kilépett belőle.

Ha az Ellenpontok kimarad az életemből, ma nem kellene szégyenkezniem azon, hogy valójában kikkel „társalkodtam” akkor.

Tóth Károly Antal
Göteborg

Utóirat: Máskor, kedves Szócs Géza, Tóth Károly helyett nevezd csak nyugodtan Tóth Károly Antalnak. Egyrészt, mert ez a becsületes anyakönyvezett nevem, másrészt, mert így talán nem kényszerülsz magyarázkodásra, hogy olvasóid megkülönböztethessenek a hasonló nevűektől.

(Megjelent a Havi Magyar Fórum XI. évfolyamának 5. számában, Budapest, 2003. május)

Jegyzetek

I. A Szócs Géza szóban forgott levele így szólt:

Van – volt? – a sajátos magyar cím- és rangkórságnak, no meg nemzeti önképünknek, egy már-már trianoni léptékűvé fokozott kudarcélménye. Az idestova évszázada osztogatott irodalmi Nobel-díj. Amit nem kap"tunk" meg.

Mellesleg: igazságtalanul. Mikszáthtól, Adytól, Babitstól, Kosztolányitól, Krúdytól, Füsttől Weöresig számos briliáns tollú írónk, költőnk osztozott Tolsztojjal, Kafkával, Dürrenmattal, Pound vagy Borges sorsában.

Ne vizsgáljuk most a miérteket, s azt se, hogy Nobel-frusztrációnk miként hízott, gyarapodott, növekedett napról napra. Ám érdemes felidézni néhány – jellegzetesen honi – hátsólépcsős technikát, olyanokat, amilyenekkel tűrhetetlennek érzett lecsúszottságunkat szoktuk kompenzálni.

A második világháború és 1956 után iratok nélkül Nyugatra özőnlő magyar menekültek megjelenésével a németeknek soha nem hallott nevekkkel kellett megbarátkozniuk. Emlékszünk még "Georg von Lukács"-ra: nos, a von Szabók, von Kovácsok, von Téglások armádiájának felbukkanása után a von-t történelmileg használó családok mindinkább a szerény v. betű mögé vonultak vissza. És mit ad isten? A v. egyszercsak megjelent a mieink neve előtt is. Mint a "vitéz" rövidítése. Mert magyar vitéznek lenni jó – de az sem árt, ha adunk e címnek egy kis birodalmi csillogást.

Aztán gátat lehetne rekeszteni a számtalan máltai lovagrend lovagjaival is. Mikor már majdnem mindenkiről kiderült, hogy lovag, Bucur Ildikó egy kolozsvári RMDSZ-gyűlésen bejelentette, hogy ő meg lovagina, és talán ma sem érti, miért röhögött fel a terem.

Várva a "Goncourt emlékdíjas" magyar regények és az "Oscar emlékdíjas" hazai filmek megjelenését, tudtam: ha ez így megy tovább, előbb-utóbb lesz "Nobel emlékdíjas" írónk is.

És ekkor megkaptuk a Nobelt. Az igazit. Nem az emlékdíjat.

Mikor a Svéd Királyi Akadémia-Magyar Irodalom meccsen már 90-0 volt az eredmény, akkor Kertész Imre megszerezte csapatunknak az első pontot.

Sokan örültek ennek – végre egy nemzeti frusztrációval kevesebb – mások viszont fanyalogtak. Egyeseket Kertész hangsúlyozott zsidó identitása zavart. Másokat a nyilatkozatai. Meg hogy a svédek nem az írói teljesítményt, hanem a témaválasztást honorálták. (Ami, ha önmagában igaz lenne, eddig már többszáz Nobel-díjas Auschwitz-regény állna ott polcainkon.)

De mondja csak el mindenki, amit gondol – így helyes, vélekedtem magamban. S ha a nézetek ütköznenek, hát ütközzenek.

Itt tartottam, kedves Károly, amikor kezembe került az internetről Nobelesdi című írásod.

Miután ezt nyílt levélnek szánom, hadd tisztázzam mindazok számára, akik nem tudnak: azonos vagy azzal a Tóth Károllyal, aki 1982 folyamán jelentős részt vállalt az Ellenpontok című erdélyi szamizdat – Románia történetének egyetlen földalatti politikai folyóirata – előállításában.

Nos, kedves Károly – Nobelesdid megtört egy olyan tabut, amit két évtizeden át hallgatólagosan tiszteletben tartottunk. A hármunk – Ara-Kovács Attila, Tóth Károly és jómagam – közti íratlan egyezsége gondolok, amely körülbelül így hangzik – vagy így hangzott – számomra: "A tény, hogy mi hárman együtt vittük vásárra a bőrünket s hogy egyazon börtönben rohasztottak volna el bennünket (kis híja, hogy meg nem történt) – hallgatólagos szövetségessé kovácsolt bennünket. E fegyverbarátság okán, soha, de soha nem fordulunk egymás ellen – bármi történjék is, bármerre vezessenek is utaink."

Amin nem azt értem, hogy ne bírálhattuk volna – bíráltuk is – egymást, hol ezért, hol azért.

Csak hogy te most nem bírálatban részesítéd Ara-Kovácsot, hanem morálisan kívánod aláásni a hitelét – éspedig egy olyan kontextusban, s egy olyan logika mentén, amely már-már értelmezhetetlen.

Hogyan függ össze Ara-Kovács és az Ellenpontok Kertész Nobel-díjával?

Mepróbálom követni írásod logikáját.

Nem érted – írod – mit vár tőled Kertész Imre, mikor olyanokat nyilatkozik, hogy Magyarország még nem nézett szembe a holokauszt kérdésével, elutasítva az ezzel kapcsolatos reflexiót.

Azt állítod, hogy nincs olyan ismerősöd, aki ne ismerné és ne érezné át a holokauszt tragikumát.

Hm.

No és ha Kertész nemcsak a te ismerőseidre gondolt? Hátha ő olyanokról is tud, akik másként vannak ezzel. (Vagy nem ismerik, vagy érzik át.) De a kérdés, azt hiszem, nem ez. Hanem, hogy végbement-e a nemzet részéről az a lelkiismeretvizsgálat, amelynek katartikus, feloldozó, megváltó hatásaképp kijelenthetjük, hogy "mindenki" – az egész nemzet – "ismeri és átéli" a holokauszt tragikumát.

Szerinted megtörtént (vagy meg sem kellett történnie) ennek a lelkiismeretvizsgálatnak.

Kertész szerint meg nem történt meg, holott meg kellett volna. Azt hiszem nem tévedünk nagyot, ha azt gondoljuk: talán ezt várja tőled. Meg másoktól is. Talán mindig is ezt várta. Aztán megírta a Sorstalanságot, mert úgy látta, hogy hiába vár. Nem tudom. Persze téged ez ingerel. Hiszen kétéves voltál, mikor Kertészt deportálták. "Ismered és átérezed", hogy min ment keresztül. Akkor meg "mit vár" tőled? Nem érted, mondod.

És említéd Anna Frankot, és hogy dr. Nyiszli Miklós könyve, Orvos voltam Auschwitzban, "meglehetősen teljes" képet nyújt a koncentrációs táborról.

Én pedig azt gondolom, hogy Kertésznek a lágernaplókon kívül valami egyéb is hiányozhatott. Talán egy regény. Olyan, amilyen a Jób lázadása című film volt. Egy magyar regény. Amit nem zsidó orvosok írtak. És nem Anna Frank. Tudsz-e, Károly, ilyen magyar regényről? Vajon miért nem született regény legalább Alapi Gáspár komáromi polgármesterről, egy keresztény emberről, aki elkísérte városa zsidó polgárait a lágerig, és ott velük együtt pusztult el – mondván, hogy a polgármesternek ott a helye, ahol városa polgárainak.

Ha írásod valóban erről szólna – hogy nem érted, mit akar "tőled" Kertész – itt akár abba is hagyhatnók. Csakhát az általad szignált dolgozat igazából nem ezt az álnaiv kérdést feszegeti.

Ehelyett megtudjuk, hogy egy haláltáborból szabadult zsidó gyermekorvos, vélhetően szándékosan, tizennégy csecsemő halálát okozza a szatmárnémeti kórházban.

Az eset – mármint a szándékosság – bizonyítatlan, mint írod. No és ha bizonyított lenne? Akár így, akár úgy: mi köze egy haláltáborban megőrült orvosnak Kertész Nobel-díjához?

Ezután az esetleírás után következnek a Kertész-művek, esztétikai kommentárjaid kíséretében. Ezek naivitása megmosolyogtató. Így nem is igen foglalkozom velük. Már azt sem értetted meg: Kertész regényében azt (is) honorálták, hogy őszinte. Hogy nem fokozza a borzalmat. Hogy nála nem üvöltöző SS-katonák lökdösik a vonatról épp hogy lerugdosott szerencsétleneket egyenesen a gázkamrákba, hanem feltűnnek neki olyan apró részletek is, mint a gondosan megnyírt gyepe, vagy mint egyes zsidók előnytelen külseje. Puff neki! Egy láger-filmen ugye, csupa nemes arcélú, sugárzóan jóképű fogolynak kell mutatkoznia, szemben a boxerkutya-fejű német őrmesterekkel, nemde? Csakhogy Kertész nem giccset akart írni, hanem azt rögzíteni, ahogy a szem lát.

Ezután Neumann Ottó újságíróval foglalkozol. Elmeséled, hogy néhány évtizede egy tömeggyilkos román "nemzeti hősről" írt cikket, felkérésre, a nagyváradi napilapban, pár éve pedig Tökést is megtámadta.

En sem szeretem, ha Tökést csak úgy támadgatják, de ezen a ponton teljesen elbizonytalanodtam: mi az örödgöről szól az írásod? Mi köze most már Neumannak és Tökésnek is Kertészhez?

A következő bekezdés aztán mélységesen elszomorított és felháborított. Először nem is hittem a szememnek: "Csak most, utólag tudom igazán felmérni, az eseményeket visszapergetve felismerni, hogy Ara-Kovács Attila, akivel hajdan együtt készítettük Nagyváradon az Ellenpontok című szamizdat lapot, milyen alaposan kidolgozott stratégiával készült magyarországi pozíciófoglalására. Csak nemrég értettem meg, mire utalt a nyolcvanas évek közepén Budapesten, ahol akkor mindketten éltünk, amikor – látva milyen lelki mélypontra vagyok – valami olyasmit ajánlott, hogy politikai tevékenységbe kellene fogjak, ki kellene dolgoznom a magam politikai szerepét, és akkor minden sokkal könnyebb lesz. Nem egészen értettem, hogy javaslata mire vonatkozik, de úgy véltem, követendő mintaként, talán az Erdélyi Magyar Hírügynökségre gondol, amit ő alapított Magyarországra történt áttelepedése után, és amit Hámos Lászlóék (a HHRF) erkölcsileg és anyagilag támogattak. Csak a kommunizmus összeomlása táján kezdtem észrevenni, hogy nem erről van szó. A magyarországi úgynevezett demokratikus ellenzék, amely számomra csak tiszteletreméltóan bátor kommunizmusellenes társaságot jelentett, az ő szemében kezdettől fogva politikai szövetséges volt eljövendő pályafutása és megélhetése szempontjából. Már önmagában az a tény is, hogy szamizdatot alapított, előnyt biztosított számára, és segítette a társaságba való befogadását. Mint tudjuk, ma az SZDSZ tagjaként helyettes államtitkár a mostanra szelíd szocialistává lett Kovács László minisztériumában, akinek "egész bandájáról", vagyis az MSZMP funkcionáriusairól ezelőtt tizenöt-húsz évvel csak gyűlölettel tudott beszélni.

Bizony nem mindegy, hogy az ember kikkel cseresznyézik."

Ha jól értem, itt sem többet, sem kevesebbet nem állítasz, mint hogy Ara-Kovács 1981-82-ben Nagyváradon már tudta, mit kell tennie, hogy a 2002-es választások után SZDSZ-es helyettes államtitkár lehessen?

Na jó, ha ezt nem is tudta, de annyi esze azért volt, hogy átlássa: Magyarországon pozíciót foglalni stratégiaileg legjobban az Ellenpontokkal lehet. Kádár János és Harangozó Szilveszter altábornagy Magyarországn.

Helyezkedett a fiú.

Lehet, már akkor sem volt hozzáértő, csak tendenciózus?

S ha nem meggyőződésből vállalta azt az embertelen kockázatot – amit te is vállaltál, de persze te idealizmusból – akkor miért is? Majdani előnyökért.

De hiszen éppen ezt mondták a szekusok is. Csak pörébben.

Hogy biztosan pénzért csináltuk az egészséget.

Erre a szintre küzdötted le magad, kedves Károly.

Gondolom, egykori kihallgató-tisztjeink most jó nagyot röhögnek. Hogy lám-lám, miféle ethoszra vezethető vissza egyik-másik ellenpontos karakánsága. Hát nem megmondtuk? Anyagi előnyökre. Jó kis zsíros állások megszerzésére. Úgy húsz év múlva.

Szeretném, ha tisztán látnád: hosszú évek óta nem beszéltem Ara-Kováccsal, mégcsak nem is voltam vele egy társaságban. Nézeteivel olykor egyetértek, máskor meg nem. Dehát így volt ez már húsz évvel ezelőtt is.

A Kádár, Grósz, Németh, Antall, Boross, Horn, Orbán és Medgyessy kormányzatok egyébként igenis többet tehetek volna az Ellenpontokban résztvevő ellenzékiek érdemeinek elismeréséért, ideértve Ara-Kovácsot, Tóth Károlyt, Keszthelyi Andrást és mindenki mást. De az, hogy ez nem történt meg, egyikünket sem jogosítja fel az elmebajra és a morális önlepadlózásra.

Bárki kapta is a Nobelt.

Amihez végképp nem tudom, hogyan kapcsolódik az Ellenpontok.

Hacsak nem arról van szó, hogy szerinted az "érvényesülés igénye" közös Neumannban, Ara-Kovácsban és Kertészben. "A holokauszt áldozatait soha nem szabad elfelejteni, és természetes, hogy mindig kegyelettel gondolunk rájuk. De a velük kapcsolatos agresszív kampány nem tisztességes célokat szolgál. Mindenekelőtt a világ valódi problémáiról akarja elterelni a figyelmet. Minden bizonnyal az érvényesülés igénye volt az, ami Kertész Imrét arra készítette, hogy maga is beszálljon ebbe a kampányba."

A fene egye meg, mért is kellett ezt a mocskos Kertészt deportálni – ha nem lett volna holokauszt, most leshetné, mikor esik le neki a Nobel. Meg ha azt a pármillió zsidót is... – de vegyük csak a magyar közel félmilliót: ha nem engedi őket a magyar kormány vagonba rakni, meg onnan-sohavisszatérés-nincs munkaszolgálatra hajkurászni, no meg ha a nyilas testvérek nem hóbörögnek annyit, most kuss lehetne a zsidóknak. Hát ezért is jobban meg kellett volna fontolni a dolgokat.

Kedves Károly – egykori barátságunkra való tekintettel, megteszem érted, hogy majd odaát nem mutatom meg az írásodat néhány kollégának. Mondjuk Radnótinak, Szerb Antalnak, Halász Gábornak, Pásztor Bélának, Sárközi Györgynek, Bálint Györgynek – no meg a "mieinknek", Karácsony Benőnek, Ligeti Ernőnek, Salamon Ernőnek sem. (Meg annak a tizenhét éves kolozsvári költő-fiúnak sem, tudod, Albert Ervinnek hívták.)

Kedves Károly – elmebajodban nem csak magadat blamáltad, nemcsak az Ellenpontokat helyezted különös megvilágításba, nemcsak azt a közvélekedést cáfoltad meg, hogy az erdélyi tollforgatók közt nincs elvakultság. Írásod a magyar irodalmon belüli feszültségek oldódásához sem igen járult hozzá – csak a Nobel-díj feletti örömünk elrontásához.

Aláírás: Szőcs Géza, író

II. A Magyar Nemzet Online 2003. március 3-án leköszölte a Szőcs Géza nyílt levelére (ő maga nevezi így) adott válaszomat, valamint a Népszava szerkesztőjének a közlést visszautasító sorait. Modor Ádám *Cenzúra a Népszavánál?* címen a következő bevezetőt írta az összeállításához:

A Népszava publicisztikai rovatvezetőjét, legalábbis egy tanulmány megjelentetése kapcsán, áthatja az aggodalom, és az aczéli idők szerkesztői gyakorlata is visszaköszön – derül ki lentebbi összeállításunkból.

Petri Lukács Ádám alábbi levelét áthatja az aggodalom. Aggódik a fenyegető háború miatt, a közoktatási törvény miatt... A szerkesztő úr hivatkozik a Népszava olvadozó olvasótáborának tájékoztatatlanságára, amikor sztanolba csomagolt méregpiruláját felajánlja a Göteborgban élő, emberi becsületében és írói minőségében is megtámadott Tóth Károly Antalnak. A személyes bántásra adott választ, az aczélos korszak szellemét idézve, rövidítve tudná elképzelni lapjában P. L. Á. Kéri a szerzőt, húzza meg írását, hogy az beférjen a „Szerintem... írja az olvasó” rovatba.

Petri Lukács Ádám szerkesztőhöz méltatlan együgyűségében nem tud különbséget tenni vitapartner és olvasó között. Pedig jó volna, ha a régi latin mondás (ön)csontkítások nélkül visszatérhetne a Népszava lapszerkesztői gyakorlatába: audiatur et altera pars (hallgattassék meg a másik fél is). (...)

III. Petri Lukács Ádám szerkesztő válasza, miután elküldtem neki a Szőcsnek adandó válaszomat:

Kedves Tóth úr,

cikkét megkaptam, köszönöm szépen. A helyzet azonban az, hogy Szőcs Géza Népszavában megjelent cikke – bár kétségkívül az Ön írása kapcsán írta – számomra nem mint nyílt levél volt érdekes, hanem önálló gondolattartammal bíró írás, amelyben egy Magyarországon közismert költő fejt ki egy apropó kapcsán a véleményét a díjakról, a közgondolkodás bizonyos elemeiről.

Ha ez nem egy ilyen publicisztika lett volna, hanem „nyílt levél” akkor nem hoztam volna le. Így a reakcióját sem tudom publikálni.

Kérem, ne tekintse ezt személyes sértésnek, hanem legyen megértő: a Népszava egy országos napilap, amelynek olvasóinak csupán szerény hányada ismerheti az Ön konfliktusukat, az Ön

személyét, így nehezen képzelhető el, hogy ez az írás érdekelné őket annyira, mint mondjuk a mostanában megjelenő publicisztikák, amelyek a fenyegető háborúról, az uniós csatlakozás gazdasági aspektusairól vagy éppen a tervezett közoktatási törvényről szólna.

Természetesen, ha óhajtja, a „Szerintem... írja az olvasó” heti kétszer megjelenő rovatunkban lehozzuk írásának egy rövidített változatát – amennyiben ezt igényli, kérem, húzza meg az írást 3–4 flekkre, mivel ott sosem jelennek meg hosszabb írások.

Ha kéri, illetve ha felhatalmaz rá, írását elfaxolom Szőcs Gézának.

Üdvözli és jó egészséget kíván,

Petri Lukács Adám